

УДК 796.065

Володимир Філіпов

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID 0000-0002-8371-883X

Наталія Давидова

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
ORCID ID 0000-0002-4537-2428

Лариса Гришко

Національний технічний університету України
«Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0001-8124-715X
DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/304-314

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛЬНОГО АРБІТРА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглянуто теоретичні основи діяльності футбольних арбітрів, особливості їхньої взаємодії з іншими учасниками гри та вплив суддівства на хід матчів. Представлено результати анкетування на основі яких розроблено рекомендації для удосконалення підготовки арбітрів.

Мета роботи дослідження особливостей діяльності футбольного арбітра в сучасних умовах.

Завдання дослідження:

1. Розглянути фізичну і психологічну підготовку арбітрів, розкрити їх особливості.

2. Анкетування футбольних арбітрів для визначення рівня рухової активності та видів рухової діяльності яким надають перевагу арбітри, визначення відношення до стресових ситуацій та шляхів їх вирішення, тощо.

Методологія Аналіз та узагальнення науково-методичної літератури. Аналіз наукової літератури дозволив сформулювати питання анкети для подальшого наукового пошуку.

Наукова новизна На основі анкетування отримано нові дані, щодо рухового режиму футбольних арбітрів, проаналізовано види рухової діяльності яким вони надають переваги; розглянуто питання стресових ситуацій під час футбольного матчу та шляхи їх подолання.

Висновки У роботі були розглянуті та проаналізовані особливості діяльності футбольного арбітра на сучасному етапі. Виявлено, що ця професія є вкрай важливою та відповідальною складовою спорту, а також суттєво впливає на розвиток та популяризацію гри.

Визначено ключові аспекти психологічної підготовки арбітрів, що включають у себе розвиток стресостійкості, уміння приймати об'єктивні рішення та взаємодію з учасниками гри. За результатами дослідження можна стверджувати, що успішний арбітр повинен володіти широким спектром навичок, які поєднують технічні аспекти роботи та глибоке розуміння гри.

Важливою частиною роботи був аналіз викликів, з якими стикаються сучасні футбольні арбітри, такі як публічний тиск, критика від учасників гри та глядачів. Висвітлення цих проблем є важливим кроком у підготовці та підтримці арбітрів, спрямованим на поліпшення їхньої професійної діяльності.

Загалом, дана робота висвітлює ключові аспекти роботи футбольного арбітра на сучасному етапі, враховуючи технічні, психологічні, фізичні та соціокультурні вимоги цієї професії. Результати дослідження служать підґрунтям для подальших обговорень та розробки стратегій удосконалення суддівської діяльності.

Ключові слова: футбол, футбольний арбітр.

Постановка проблеми. У світі футболу, де кожен матч стає справжнім театром пристрастей та викликів, роль футбольного арбітра визнається ключовою для забезпечення чесності та порядку на полі. Проте, із шаленим розвитком гри, арбітри стикаються із новими завданнями та технологічними викликами. У цьому контексті наша робота призначена розглянути особливості роботи футбольного арбітра в сучасному футбольному світі.

Аналіз актуальних досліджень. Футбол – це не лише захоплюючий вид спорту, але і своєрідна мікросистема правил, яка регулює гру на футбольних полях по всьому світу. У цій мікросистемі футбольний арбітр виступає важливою ланкою, забезпечуючи дотримання правил гри та справедливий хід матчу. На сучасному етапі розвитку футболу функції та вимоги до футбольного арбітра стають предметом особливого інтересу та уваги.

Футбольний арбітр – це більше, ніж просто суддя на полі; це професія, яка вимагає професіоналізму та здатності діяти об'єктивно і чесно. У відсутності арбітрів гра втратила б свою структуру і справедливість, і сам футбол втратив би свій важливий аспект.

На сучасному етапі вимоги до арбітрів не обмежуються лише знанням правил гри та здатністю приймати об'єктивні рішення (Кисельов, Харченко, Гончаренко, 2024; Марченко, 2021). Сучасний арбітр повинен бути гнучким, адаптивним та володіти високим рівнем психологічної стійкості (Віхров, 2018). Йому потрібно керувати емоціями, уникати конфліктів та використовувати сучасні технології, такі як VAR, для покращення об'єктивності та чесності.

Вимоги до арбітра включають в себе не лише технічні аспекти, але й підтримку його психологічного та фізичного стану (Маніло, 2015; Носко, Архипов, 2013). Арбітр повинен тримати рівновагу між суворістю та справедливістю, ефективно спілкуватися з гравцями та тренерами, а також бути готовим до викликів, які можуть виникнути під час гри.

Мета дослідження - визначення особливостей діяльності футбольного арбітра в сучасних умовах. Для досягнення цієї мети

розглядаються такі аспекти, як фізична підготовка до матчу, психологічна стійкість при прийнятті рішень, взаємодія з учасниками гри та вирішення конфліктних ситуацій.

Завдання дослідження:

1. Розглянути фізичну і психологічну підготовку арбітрів, розкрити їх особливості.

2. Анкетування футбольних арбітрів. Очікується, що результати цього дослідження сприятимуть розвитку наукового підходу до вивчення діяльності арбітра в умовах сьогодення.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань проведено: вивчення та аналіз літературних джерел, анкетування та бесіди з футбольними арбітрами, аналіз і синтез отриманої інформації.

Виклад основного матеріалу. Футбол, як гра, не лише спортивне дійство, але й масштабне шоу, що привертає увагу мільйонів глядачів по всьому світу. Проте, за кожним ударом та важливим моментом ховаються таємниці та виклики, через які проходить арбітр.

Ця робота присвячена розгляду проблем та викликів, з якими стикаються футбольні арбітри. Середовище у якому вони працюють, вимагає від них не лише технічної компетентності, але і високої емоційної стійкості, чіткої моральної позиції та здатності швидко та об'єктивно реагувати на різноманітні ситуації на полі.

Анкетування, яке було проведено серед футбольних арбітрів різних рівнів та досвіду, розкрило широкий спектр проблем, які впливають на їхню роботу. Від недооцінки стресу та емоційного навантаження до відсутності сучасних технологій та неповаги соціуму – усі ці аспекти вимагають уваги та системного підходу для вирішення.

Дослідження проводилося за допомогою анкетування футбольних арбітрів різних рівнів, а саме від аматорського до професійного. В опитуванні взяло участь 47 респондентів. Анкета включала питання щодо найбільш типових проблем, з якими вони стикаються «до», «під час» та «після» матчу.

Щоб мати повну картину важливості нашого дослідження ми запитали у респондентів про їхній досвід роботи у цій галузі. За результатами опитування отримали наступні дані, які відображено у секторній діаграмі.

Скільки років Ви у суддівстві?

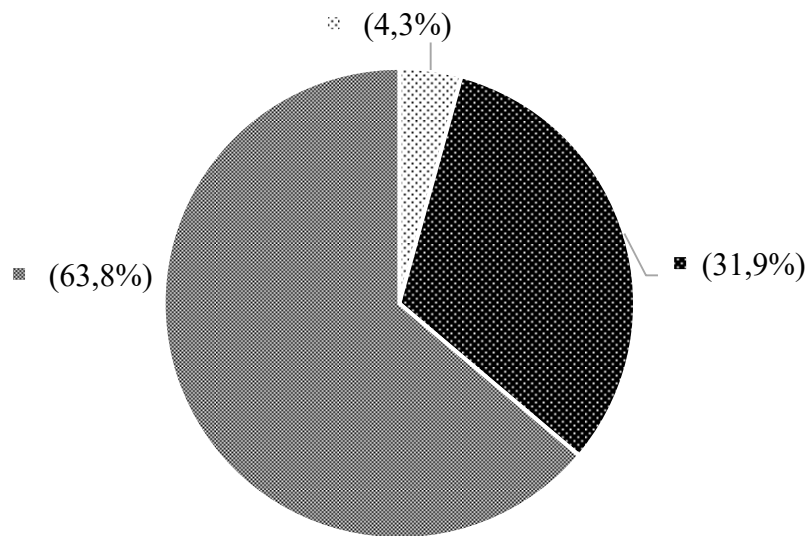

Рис. 1. Діаграма «Досвід у суддівстві»

За отриманими результатами, можна визначити, що більшість арбітрів, а саме 63,8%, працюють в суддівстві 10 років. Це свідчить про високий рівень досвіду та професіоналізму у цій сфері.

Питання щодо систематичного тренування арбітрів для підтримання фізичної форми є вкрай актуальним у сучасному футболі. Низка факторів підтверджує актуальність цього питання: фізичні вимоги гри, уникнення помилок при прийнятті рішень, дотримання стандартів, висока конкуренція.

Чи систематично ВИ проводите тренування для підтримання фізичної форми?

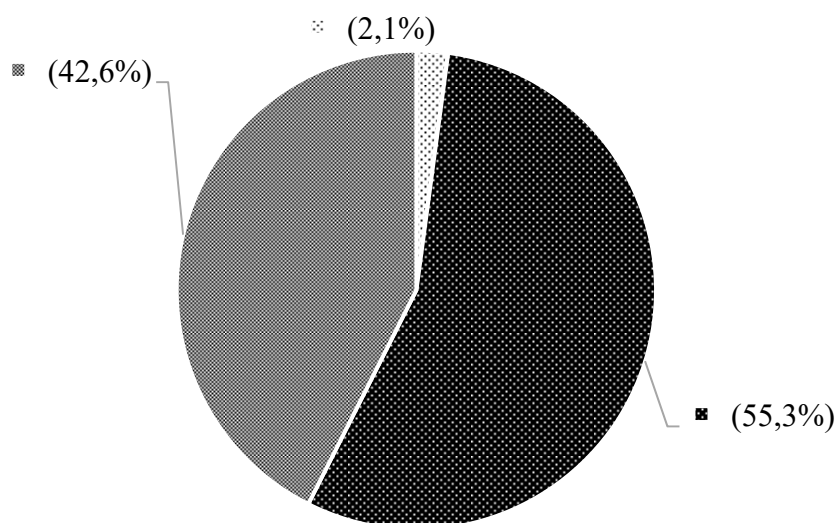

Рис. 2. Діаграма «Систематичність тренувань»

З відповідей зрозуміло, що більшість респондентів систематично проводять тренування для підтримання фізичної форми. Це свідчить про те, що значна частина опитаних вважає фізичну підготовку важливою та витрачає час на забезпечення своєї готовності до футбольних матчів.

З іншого боку, 42 % респондентів відповіли «ні», це можна пояснити і тим, що діяльність футбольного арбітра для них не є професійною.

Важливість об'єктивних та точних рішень у футболі не може бути недооцінена, але чи може фізична та психічна втома впливати на правильність суддівських рішень – це питання, яке вимагає детального розгляду та аналізу. Результати опитування подані нижче.

Чи впливає втома на правильність ваших рішень під час гри?

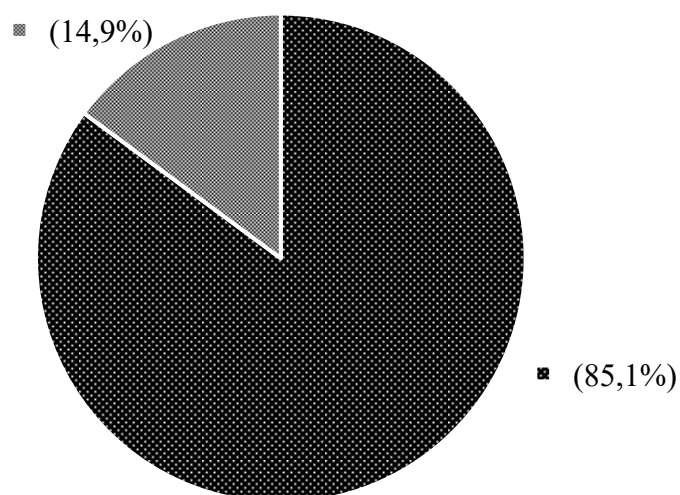

Рис. 3. Діаграма «Вплив втоми на правильність рішень»

Отримані результати дослідження чітко свідчать про те, що втома суттєво впливає на правильність суддівських рішень під час футбольних матчів. За статистикою, 85,1% арбітрів підтверджують, що фізична та психічна втома може впливати на здатність приймати об'єктивні та правильні рішення у грі. Це має велике значення для футбольних організацій і команд, оскільки важливо враховувати фактор втоми при плануванні та проведенні змагань. Зазначений вплив втоми на суддівські рішення слід розглядати як виклик для подальших досліджень та розробки систем, спрямованих на оптимізацію роботи арбітрів у відповідних умовах гри.

Актуальність питання про частоту тренувань для підтримки форми є важливою, особливо в сучасному футболі, де фізичні якості відіграють важливу роль. Декілька аспектів підкреслюють важливість цього питання:

1. Регулярні тренування сприяють збереженню фізичної форми.
2. Фізична активність допомагає зменшити стрес, підвищує рівень енергії та сприяє виробленню ендорфінів, що поліпшує настрій та емоційне становище.
3. Регулярні тренування важливі для контролю ваги.

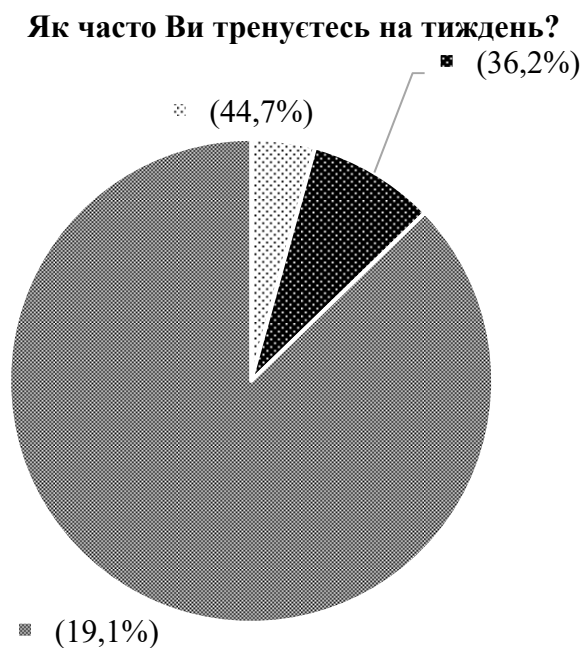

Рис. 4. Діаграма «Частота тренувань»

Результати 19% відповідей показує, що частина опитаних тренується систематично 3-5 разів на тиждень. Це може свідчити про високий рівень дисципліни та бажання підтримувати регулярний графік тренувань для забезпечення фітнесу та здоров'я.

Група, яка тренується 2-3 рази на тиждень, є найбільшою за кількістю відповідей. Це може вказувати на те, що більшість опитаних віддає перевагу більш гнучкому графіку тренувань, що відповідає їхнім особистим обставинам та можливостям.

Відсоток, де арбітри тренуються 1-2 рази на тиждень, може свідчити про те, що деякі респонденти віддають перевагу менш інтенсивним режимам тренувань або не мають такої можливості.

Узагальнюючи, можна сказати, що існує різноманіття підходів до систематичності тренувань серед опитаних. Це підкреслює важливість індивідуального підходу до фітнесу та здорового способу життя, враховуючи різні розклади, обставини та особисті вподобання.

Суттєва роль у підготовці футбольних арбітрів відводиться тренуванням, яке не тільки формує їхні фізичні навички, але й готує до вирішення складних ситуацій у емоційному середовищі. З цього погляду, цікаво вивчити, скільки часу арбітри приділяють своєму тренуванню, щоб забезпечити високий рівень їхньої готовності та професійної майстерності.

Скільки триває ваше тренування?

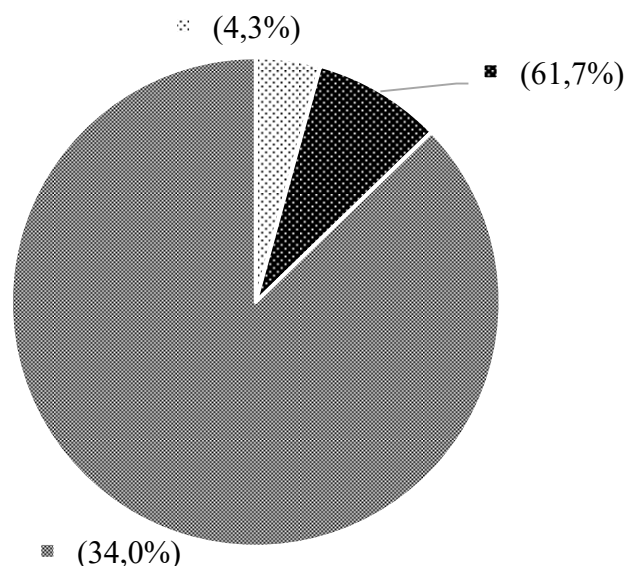

Рис. 5. Діаграма «Тривалість тренування»

З аналізу представлених даних щодо тривалості тренувань футбольних арбітрів можна визначити вагому тенденцію в переважанні опцій тривалості від 45 до 60 хвилин, яку обирає 61,7 % респондентів. Це свідчить про те, що більшість арбітрів віддають перевагу збалансованому підходу, який дозволяє враховувати як фізичну, так і психологічну складові підготовки.

Додатково важливим аспектом є те, що 34 % арбітрів, які відводять для тренувань більше 60 хвилин. Це може вказувати на високий рівень самодисципліни та відданості підготовці, де арбітри приділяють достатньо часу як для фізичного розвитку, так і для вдосконалення стратегічних та технічних аспектів роботи арбітра на полі.

Цікаво, що 4,3 % респондентів віддають перевагу коротшим тренуванням, тривалістю 30 хвилин. Це може свідчити про ефективність інтенсивних тренувань або здатність ефективно використовувати обмежений час для досягнення конкретних цілей.

Отже, можна зробити висновок, що існує різноманітність в підходах до тривалості тренувань серед арбітрів, проте більшість віддає перевагу середньому тривалості часу тренувань, який дозволяє гармонійно поєднувати всі необхідні елементи підготовки.

Яким тренуванням Ви віддаєте перевагу?

В сучасному футболі, де гра швидко розвивається, а вимоги до арбітрів стають все більш високими, вибір типів тренувань стає стратегічно важливим етапом підготовки. Силові тренування можуть зміцнити м'язовий каркас та підвищити стійкість, що особливо важливо в умовах інтенсивних фізичних навантажень на полі. З іншого боку, кардіотренування поліпшує витривалість та спроможність арбітра ефективно контролювати гру протягом усього матчу.

Стречинг, у свою чергу, може забезпечити гнучкість та попередження можливих травм, що особливо важливо в ситуаціях швидких рухів та змін напрямку. Отже, вибір між цими видами тренувань може визначити, наскільки арбітр буде готовий впоратися з фізичними та емоційними викликами на полі. Дослідження та аналіз підходів до тренувань футбольних арбітрів надає можливість краще зрозуміти, яким чином фізична підготовка впливає на їхню продуктивність та спроможність забезпечувати справедливість і порядок на футбольному полі.

Яким тренуванням Ви віддаєте перевагу

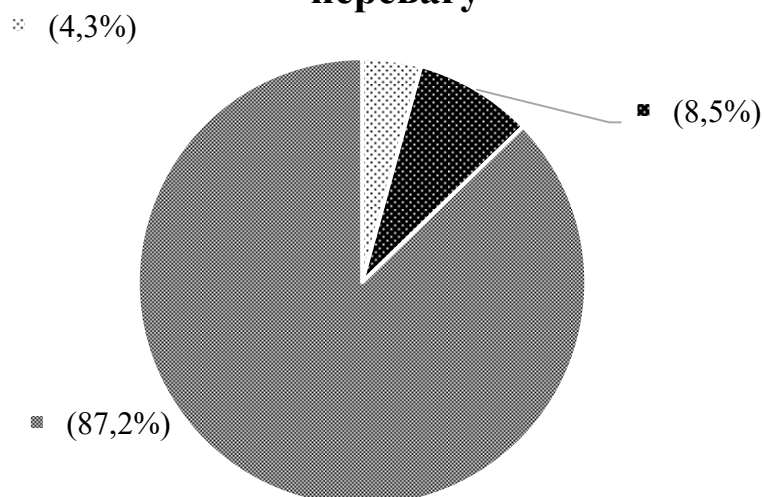

Рис. 6. Діаграма «Види тренувань»

Аналізуючи представлені дані щодо типів тренувань, яким віддають перевагу арбітри, можна визначити важливі тенденції в їхній фізичній підготовці. Зазначений відсотковий розподіл показує, що більшість арбітрів (87,2%) віддають перевагу кардіотренуванням. Це може вказувати на високий рівень усвідомлення важливості витривалості та здатності ефективно контролювати гру протягом тривалого періоду. Кардіотренування допомагає арбітрам утримувати енергію та концентрацію протягом усього матчу, що важливо для забезпечення справедливості та безпеки гри.

З іншого боку, силові тренування обирають лише 8,5% арбітрів. Це може бути пов'язано з меншою необхідністю на збільшення м'язової маси, що не є основною потребою для виконання їхніх обов'язків.

Цікаво, що 4,3% арбітрів віддають перевагу обом варіантам тренувань одночасно. Це може свідчити про індивідуальний підхід та бажання забезпечити комплексну фізичну підготовку.

Отже, висновок з отриманих результатів може полягати в тому, що в сучасному футболі арбітри надають перевагу кардіотренуванню, визнаючи його ключову роль у забезпеченні високої продуктивності та ефективності на полі гри.

Висновки. У даній роботі розглянуті та проаналізовані особливості діяльності футбольного арбітра на сучасному етапі. Дослідження виявило, що ця професія є вкрай важливою та відповідальною складовою спорту, а також суттєво впливає на розвиток та популяризацію гри.

Проведений аналіз розкрив значущі тенденції у розвитку суддівської діяльності, зокрема стосовно використання сучасних технологій для прийняття рішень та підвищення об'єктивності арбітрів. Також визначено ключові аспекти психологічної підготовки арбітрів, що включають у себе розвиток стресостійкості, уміння приймати об'єктивні рішення та взаємодія з учасниками гри. За результатами дослідження можна стверджувати, що успішний арбітр повинен володіти широким спектром навичок, які поєднують технічні аспекти роботи та глибоке розуміння гри.

Загалом, дана робота висвітлює ключові аспекти роботи футбольного арбітра на сучасному етапі, враховуючи технічні, психологічні, фізичні та соціокультурні вимоги цієї професії. Результати

дослідження служать підґрунтям для подальших обговорень та розробки стратегій удосконалення суддівської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Віхров, К. (2018). Дослідження професійно значущих психофізіологічних властивостей і якостей футбольного арбітра. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 1, 67–71 (Vikhrov, K. (2018). Research of professionally significant psychophysiological properties and qualities of a football referee. *Theory and methodology of physical education and sports*, 1, 67-71).
- Кисельов, В., Харченко, С., Гончаренко, В. (2024). Ефективність тренувальної програми з фізичної підготовки футбольних арбітрів. *Олімпійський та паралімпійський спорт*, 1, 77-83 (Kyselev, V., Kharchenko, S., Honcharenko, V. (2024). The effectiveness of the training program for physical training of football arbitrators. *Olympic and Paralympic sports*, 1, 77-83).
- Марченко, В. (2021). Структура сучасної підготовки футбольних арбітрів. *Інновації в освіті: перспективи розвитку: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 20 травня 2021 р.). Тернопіль: Західноукраїнський національний університет, сс. 315–319 (Marchenko, V. (2021). The structure of modern training of football arbitrators. *Innovations in education: prospects of development: materials and the International Scientific and Practical Conference* (Ternopil, May 20, 2021). Ternopil: Western Ukrainian National University, SS. 315–319).
- Маніло, Ю. (2015). *Підготовка арбітрів різної кваліфікації до професійної діяльності в футболі* (автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01). Львів (Manilo, Y. (2015). *Preparation of arbitrators of different qualifications for professional activity in football* (abstract of the dissertation ... cand. sciences from phys. education and sports). Lviv).
- Носко, М. О., Архипов, О. А. (2013). Рухові якості, як основні критерії рухової функції людини. *Вісник ЧНПУ. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*, 107, том II, 67-70 (Nosko, M. A., Arkhipov, O. A. (2013). Motor qualities, as the main criteria of human motor function. *Bulletin of the CNPU. Series: Pedagogical Sciences. Physical education and sports*, 107, volume II, 67-70).

SUMMARY

Filipov Volodymyr, Natalia Davydova, Hryshko Larysa. Peculiarities of a football referee's activity at the modern stage.

The article examines the theoretical foundations of football referees' activities, the peculiarities of their interaction with other participants in the game, and the influence of refereeing on the course of matches. The results of the questionnaire are presented, based on which recommendations for improving the training of arbitrators have been developed.

The purpose of the work is to study the peculiarities of the activity of a football referee in modern conditions.

Objectives of the study:

1. To consider the physical and psychological training of referees, to reveal their peculiarities.

2. Questionnaires of football referees to determine the level of motor activity and types of motor activity preferred by the referees, to determine the attitude to stressful situations and ways to solve them, etc.

Methodology Analysis and generalization of scientific and methodical literature. The analysis of scientific literature made it possible to formulate a questionnaire for further scientific research.

Scientific novelty On the basis of the questionnaire, new data were obtained regarding the movement mode of football referees, the types of movement activity they prefer were analyzed; the issue of stressful situations during a football match and ways to overcome them are considered

Conclusions The work considered and analyzed the peculiarities of the activity of a football referee at the current stage. It was found that this profession is an extremely important and responsible component of sports, and significantly affects the development and popularization of the game.

The key aspects of the psychological training of referees have been determined, including the development of stress resistance, the ability to make objective decisions and interaction with the participants of the game. Based on the results of the study, it can be affirmed that a successful referee must possess a wide range of skills that combine the technical aspects of the job with a deep understanding of the game.

An important part of the work was the analysis of the challenges faced by modern football referees, such as public pressure, criticism from the players and spectators. Highlighting these issues is an important step in the training and support of arbitrators aimed at improving their professional performance.

In general, this work highlights the key aspects of the work of a football referee at the current stage, taking into account the technical, psychological, physical and socio-cultural requirements of this profession. The results of the study serve as a basis for further discussions and development of strategies for improving judicial activity.

Key words: football, football referee.